

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет

Кафедра землезнавства та геоморфології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Палеоекологія четвертинного періоду
(Palaeoecology of Quaternary)**

для студентів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **Магістр**
освітня програма **Геоморфологія та палеогеографія**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Герасименко Наталія Петрівна**, доктор географічних наук, професор кафедри
землезнавства та геоморфології, професор

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Герасименко Наталія Петрівна, доктор географічних наук, професор кафедри
землезнавства та геоморфології

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет
З А Т В Е Р Д Ж Е Н О

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

С. Бортник проф. Бортник С. Ю.
(підпис)

Протокол № 14 від «22» 06 2022р.

Схвалено науково-методичною комісією Географічного факультету

Протокол № 6 від «20» 08 2022 року

Голова науково-методичної комісії Н.Ф. (Корогодю Н.Ф.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«20» 08 2022 року

Історія географії
Географічне картографування
Географічне картографування
Історія географії

Форма навчання	Звичайна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська
Форми навчання: лекції, семінари	Індивідуальна

Викладач: Герасименко Наталія Петрівна, доктор географічних наук, професор кафедри
землезнавства та геоморфології

Проданий свідоцтво на 20 20 рр. 2022 р.

№ 20 20 2022 рр.

КНІВ - 2022

ВСТУП

1. Мета дисципліни є вивчення етапності розвитку та закономірностей еволюції палеоекоумов проживання давньої людини, визначення впливу природних факторів на розвиток фізичного типу людини та матеріальної культури древніх суспільств, а також зворотнього впливу давньої людини на природу.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) знати основи геології, екології, біогеографії, а також володіти теоретичними знаннями з фізичної географії світу і України;
- 2) вміти встановлювати взаємозв'язки між компонентами екосистеми, аналізувати їх;
- 3) володіти елементарними навичками системного аналізу, розуміти причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна складається з двох змістових модулів. У першому розглядається палеоекологія як наука та палеоекоумови існування людини нижнього, середнього та верхнього палеоліту. У другому змістовому модулі розглядаються палеоекоумови людських суспільств та основні закономірності розвитку палеоекоумов в антропогені.

Навчальна дисципліна «Палеоекологія четвертинного періоду (Paleoecology of Quaternary)» є однією зі складових комплексної підготовки здобувачів освітньо-наукового рівня бакалавра спеціальності 106 Географія освітньо-наукової програми «Геоморфологія та палеогеографія».

4. Завдання навчальної дисципліни полягає в знайомстві із комплексом методів, що дозволяють відтворювати окремі компоненти древньої географічної оболонки, вивченні прийомів палеоландшафтної синтезу, що дозволяють простежувати загальні закономірності та тенденції розвитку древньої географічної оболонки.

Опанування даною дисципліною дозволяє студентам набути наступні компетентності:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

Загальна:

ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні:

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, зокрема геоморфології та палеогеографії.

СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, рекреації та туризму, оцінювати можливі ризики, еколого-геоморфологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування.

СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природничо-географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.

СК 13. Здатність застосовувати знання із закономірностей функціонування геоморфосфери для вирішення прикладних задач.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	закономірності еволюції палеоекоумов проживання древньої людини;	лекція	оцінювання підготовки до семінарських занять, зарахування самостійних робіт, МКР, іспит, консультації	до 45 %
1.2	схеми періодизації плейстоцену та голоцену України, зарубіжних країн та глобальну морську ізотопну шкалу;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.3	кореляцію між схемами палеогеографічної етапності четвертинного періоду та схемами періодизації палеоліту, мезо- та неоліту, бронзової та залізної доби;	лекція, самостійна робота		
1.4	особливості природи палеогеографічних етапів плейстоцену та голоцену на території України та їх відміни від таких у сусідніх регіонах.	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.5	специфіку використання комплексу палеогеографічних методів для реконструкції палеоекоумов проживання древньої людини на археологічних пам'ятках;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.6	зміни палеоекоумов проживання людини у плейстоцені та голоцені на території України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.7	основні геархеологічні пам'ятки на території України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.8	закономірності змін древніх ландшафтів під впливом діяльності людини.	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
2.1	використовувати основні прийоми палеогеографічних реконструкцій за геоморфологічними, літолого-педологічними та палеонтологічними матеріалами із археологічних пам'яток для виконання палеоекологічних побудов;	практичне заняття, самостійна робота	оцінювання виконання практичних та зарахування самостійних робіт	до 30 %
2.2	визначати геоморфологічне положення археологічних пам'яток та	практичне заняття,		

ПРН04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.										+	+	+	+	+			+
ПРН05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.										+	+	+	+	+			
ПРН06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, геоморфології, палеогеографії та геотуризму.										+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН14. Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері географії, зокрема, геоморфології та палеогеографії, природокористування, міського та регіонального розвитку.	+	+	+	+	+	+	+	+									
ПРН17. Вміння застосовувати знання із закономірностей функціонування										+	+	+	+	+			+

геоморфосфери для вирішення прикладних задач.																			
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання модульних контрольних робіт (МКР), виконання завдань семінарських занять, практичних робіт, зарахувань самостійної роботи та складання іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

1. результати навчання – 1 (знання РН 1.1-1.8) – до 45%;
2. результати навчання – 2 (вміння РН 2.1-2.5) - до 30%;
3. результати навчання – 3 (комунікація РН 3.1-3.2) - до 10%;
4. результати навчання – 4 (автономність та відповідальність) - до 15%

7.1. Форми оцінювання студентів:

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводять у вигляді лекцій та семінарів і практичних занять. Завершується дисципліна іспитом.

- семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні підготовки по темах семінарів, виконання практичних робіт та написання модульних контрольних робіт. Обов'язковою умовою допуску до іспиту є зарахування усіх тем самостійних робіт, які виконуються у вигляді завдань за визначеним викладачем змістом.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 12 балів	Max. – 20 балів	Min. – 24 балів	Max. – 40 балів
Доповідь за темами семінару	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10	«3» x 5 = 15	«5» x 5 = 25
Практичні роботи	«1,5» x 2 = 3	«2,5» x 2 = 5	«1,5» x 2 = 3	«2,5» x 2 = 5
Модульна контрольна робота	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
«3» – мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань				

-підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться письмово. Максимальна кількість балів на іспиті – 40 балів, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 бали.

-умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно менше 36 балів обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів по питанням пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	12	24	24	60
Максимум	20	40	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання: опитування у тестовій формі проводиться після

завершення викладання кожної теми. Практичні, самостійні роботи та підготовка до семінарських занять оцінюються відповідно до графіка проведення занять. Перша модульна контрольна робота проводиться на останньому тижні жовтня, друга модульна контрольна робота проводиться на останньому тижні листопада.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план занять

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	практичні заняття/ семінарські заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1.				
Тема 1: Палеоекологія як наука. Палеоекологічні обставини палео-і еоплейстоцену (Palaeoecology as a science. Palaeoecology during the Early Pleistocene)				
1	Палеоекологія як наука. Основи методології палеоекології. Періодизація четвертинного періоду. Методи абсолютного датування (Palaeoecology as a science. The bases of methodology. Periodization of Quaternary. Methods of absolute dating)	2	2	10
2	Методи палеогеоморфологічних і палеопедологічних реконструкцій (Methods of palaeogeomorphological and palaeopedological reconstructions)	2	2	10
3	Палеоекологічні обставини палеоплейстоцену (Palaeoecological dynamics during the Early Pleistocene (Gelasian))	2	4	10
4	Палеоекологічні обставини еоплейстоцену (Palaeoecological dynamics during the Early Pleistocene (Calabrian))	2	3	10
Модульна контрольна робота № 1			1	
Змістовий модуль 2.				
Тема 2: Палеоекологічні обставини неоплейстоцену. Закономірності розвитку екологічних обставин впродовж четвертинного періоду (Palaeoecological dynamics during the Middle and Late Pleistocene)				
5	Методи палеоботанічних і палеофауністичних реконструкцій (Methods of palaeobotanical and palaeofaunal reconstructions)	2	4	10
6	Методи палеокліматичних і	2	2	10

	палеоландшафтних реконструкцій (Methods of palaeoclimatic and palaeofaunal reconstructions)			
7	Палеоекологічні обстановки раннього і середнього неоплейстоцену (Palaeoecological dynamics during the Middle Pleistocene)	2	2	10
8	Палеоекологічні обстановки пізнього неоплейстоцену. Закономірності розвитку природи у четвертинному періоді (Palaeoecological dynamics during the Late Pleistocene. General development trends in Quaternary palaeoecology).	2	3	10
	Модульна контрольна робота № 2		1	
	Разом	16	8/16	80

Загальний обсяг *120 год.*, в тому числі:

Лекцій – *16 год.*

Семінарські заняття – *16 год*

Практичні заняття – *8 год.*

Самостійна робота – *80 год.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна (базова):

1. Атлас палеогеографічних карт України та Молдавії. – К., вид-во АН УРСР, 1960. – 78 л. карт.

2. Герасименко Н.П., Матвіїшина Ж.М. Палеоландшафти України. Національний Атлас України. К., Картографія, 2007.

3. Герасименко Н.П. Палеогеографія четвертинного періоду. К., «Принт-сервіс», 2020. 295 с.

4. Мельничук І.В. Палеоландшафти України в антропогені. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2004. – 208 с.

5. Палеоекологія давньої людини на території України (палеоліт) / Герасименко Н. П., Бончковський О.С., Рогозін Є.П. та ін. Київ, 2022, 361 с. Ресурс розміщення:

https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/03/2021_nmk_dzz_svidzinska-d.-20220321.pdf

6. Просторова-часова кореляція палеогеографічних умов четвертинного періоду на території України / Матвіїшина Ж.М., Герасименко Н.П., Передерій В.І. та ін. К., Наукова думка, 2010. – 200 с.

Додаткова:

7. Герасименко Н., Бончковський О., Рогозін Є. та ін. Геопросторова база даних георхеологічних пам’яток України. Простір в історичних дослідженнях. 2021. Вип. 2. С. 5-10. https://drive.google.com/file/d/1Qi_d9beI2HSgRI8bMAGuS7PM5qjHLw27/view5/2

8. Гожик П.Ф., Герасименко Н.П., Бортник С.Ю. Четвертинна геологія. К., ВПЦ «Київський університет», 2019. 271 с.

9. Сминтина О. В. Теоретичні питання дослідження екології давньої людини. Одеса: Астропринт, 2005. - 237 с.

10. Степанчук В.М., Матвіїшина Ж.М., Карамазиненко С.П., Рижов С.М. Давня людина: палеогеографія і археологія. К., Наукова думка, 2013. – 206 с.

11. Black Sea-Mediterranean corridor during the last 30 ky: sea level change and human adaptation. – IGCP 521- INQUA 0501. – Rodos, DEU Publishing House, 2010. – 235 p.

12. Bortnyk S., Gerasimenko N., Rogozin Y., Kovtonyuk O., Bonchkovsky O. The structure of GIS-database of geoarchaeological sites of Ukraine for palaeoecological studies Ел. 18 International Conference on Geoinformatics – Theoretical and Applied Aspects, 2019. P. 1-5
DOI: 10.3997/2214-4609.201902107 (Scopus)
13. Geology and Geoarchaeology of the Black Sea region: beyond the Flood Hypothesis. Eds. Buynevich I., Yanko-Hombach V., Gilbert A., Martib R. GSA Special Paper 473, 2011. – 196 p.
14. Kabazi II: Last Interglacial occupation, environment, subsistence. Simferopol- Cologne, 2005. – 320 p.
15. Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackei / Red. Madeiska T., Lanczont M. – Lublin Wydawnictwo Uniwersytetu Maria Curie-Sklodowskiej, 2015. – 968 p.